

بسمه تعالی

جناب آقای دکتر محمد جواد ظریف
معاونت محترم وزارت امور خارجه

سلام علیکم

چنانچه حضرتعالی مستحضرید دو دهه اخیر شاهد تحولاتی اعجاب انگیز و تحسین برانگیز در زمینه تولید فرآورده‌های حاصل از مهندسی ژنتیک و تکنولوژی زیستی بوده است. بی تردید آغاز هزاره سوم میلادی نیز بر سرعت تحولات در این زمینه خواهد افزود. تحولاتی که به همراه فناوری ارتباطات سرنوشت اقتصادی و حتی اجتماعی و بعضاً سیاسی برخی از مناطق جهان را تحت تأثیر قرار خواهد داد. مهندسی ژنتیک و دست‌ورزی گیاهان زراعی و تولید گیاهان با مقاومت مطلق در مقابل آفات و امراض نباتی و بی‌نیاز از کاربرد سموم خطرناک تحولی را در کشاورزی ایجاد کرده است که تنها با "انقلاب سبز" قابل مقایسه است. در عرض کمتر از ۴ سال گیاهان تراریخته (Transgenic) سطحی بالغ بر ۴۰ میلیون هکتار از اراضی جهان را بخود اختصاص داده و تبادل جهانی آن از مرز ۵ میلیارد دلار در سال ۱۹۹۹ گذشت. علاوه بر این بیوتکنولوژی در عرصه‌های بهداشت و درمان، صنعت و محیط زیست و دام و آبزیان تحولات شگرفی ایجاد نموده است.

مهندسی ژنتیک و بیوتکنولوژی از ابتدا مخالفت‌هایی را بویژه در اروپا (که از این جنبه بسیار عقب‌افتاده‌تر از آمریکا و کانادا و حتی آرژانتین و برزیل و کوبا می‌باشد) برانگیخت. مخالفین مهندسی ژنتیک در چند دسته اصلی خلاصه می‌شوند:

۱ - اولین مخالفین مهندسی ژنتیک پاپ و طرفداران وی بودند که مهندسی ژنتیک را دخالت در کار خدا تلقی می‌کردند. خوشبختانه روحانیت آگاه و روشن بین شیعیه هرگز در این وادی گام نگذاشته و نخواهد گذاشت. مرحوم شهید مطهری حدود ۲۵ سال پیش هنگامی که تنها مباحث نظری کلون کردن حیوانات مطرح بود این امر را پیشرفت علمی و نه دخالت در کار خدا دانسته‌اند.

۲ - مخالفین جدی دیگر مهندسی ژنتیک صهیونیسم بین‌الملل و طراحان ستیاسی آمریکا بودند که با ساخت فیلم‌هایی مانند "پارک ژوراسیک"، "ویروس"، "پسران برزیل" و غیره هراسی را در بین بینندگان آن در سراسر جهان نسبت به دستکارهای ژنتیک ایجاد کردند (پارک ژوراسیک در هنگام نمایش آن پرفروشترین فیلم تاریخ جهان بوده است). البته این گروه از مخالفین در واقع موافقین اصلی مهندسی ژنتیک بودند و تنها هدف آنها از ایجاد دلهره و هراس نسبت به این فن و بازدارندگی و ممانعت از توجه و دستیابی سایر ملل، بویژه ملل جهان سوم به این فناوری و قبضه نمودن بلا معارض تجارت جهانی آن بود. توجه به این نکته که هم اکنون بالغ بر ۷۵ درصد فرآورده‌های

بیوتکنولوژیک و مهندسی ژنتیک در کشور آمریکا تولید و به بازارهای جهانی ارسال می‌گردد می‌تواند روشنگر این حقیقت بوده باشد.

۳ - مردم عادی و طرفداران گروههای سبز که با توجه به عدم آشنایی دقیق و کافی با این علم و دستاوردها و توانمندیهای آنها تحت تأثیر دو گروه قبلی بودند. اساساً اروپائیان که با مشکل اضافه تولید مثلاً در زمینه محصولات کشاورزی مانند گندم مواجه هستند. حتی کاربرد کودهای شیمیائی را نیز توصیه نمی‌کنند.

۴ - دانشمندان و محققینی که با تکیه بر تجارت حاصله از "مواد رادیواکتیو" و "مواد شیمیائی"، "اصل پیش احتیاطی" یا Precautionary principle را برای پیشگیری از آثار سوء "احتمالی" کاربرد این فناوری جدید پیشنهاد می‌کردند.

برآیند تعامل گروههای فوق و محققین و دانشمندان بیوتکنولوژیست، مهندسی ژنتیک و زیست‌شناسان تدوین قوانینی بود که ضمن ایجاد امکان بهره‌برداری از "فواید اثبات شده" مهندسی ژنتیک و بیوتکنولوژی "خطر" آثار سوء "احتمالی" مترتب بر این فناوری را کاهش دهند. این قوانین که از دهه ۱۹۸۰ در کشورهای پیشرفته تدوین و به مرحله اجرا در آمد و به تدریج در برخی از کشورهای جهان سوم مانند هندوستان، فیلیپین و مصر نیز تهیه و تدوین گردید قوانین "زیست ایمنی" یا Biosafety نامیده شد.

با توجه با آغاز تبادل فرآورده‌های حاصل از بیوتکنولوژی بویژه محصولات کشاورزی تراریخته (Transgenic) در آخرین دهه از هزاره دوم میلادی توجه سیاستمداران نیز به این موضوع جلب و مباحث مطروحه در بین دانشمندان و محققین در بین سیاستمداران و نمایندگان دول و در مجامع بین‌المللی به بحث و بررسی گذاشته شد و نهایتاً در تاریخ ۹ بهمن ماه ۱۳۷۸ (۲۹ ژانویه ۲۰۰۰) پس از ۷ دور مذاکرات مطول بین‌المللی در چارچوب اجلاس فوق‌العاده کنفرانس متعهدین کنوانسیون تنوع زیستی "معاهده ایمنی زیستی" در مونترال کانادا به تصویب رسید. جمهوری اسلامی ایران نیز یکی از امضاء کنندگان این پروتوکل می‌باشد. برخی از امضاء کنندگان این نامه و یا همکارانشان از اعضای هیأت‌های اعزامی در طول ۷ دور مذاکره بوده‌اند.

با توجه به اینکه بیوتکنولوژی یکی از محورهای اساسی توسعه در قرن بیست و یکم می‌باشد و کشورهای در حال توسعه برنامه‌های گسترده ملی را برای بهره‌گیری از این فناوری استراتژیک تدوین نموده‌اند و در شرایطی که کشورهای پیشرفته بیشترین سرمایه‌گذاری را در زمینه توسعه و تولیدات بیوتکنولوژیک در جهت انحصار جهانی آن و عدم دستیابی کشورهای در حال توسعه به انحاء مختلف مانند تصویب مقررات و کنوانسیونهای متعدد ایمنی زیستی و کنوانسیون خلع سلاح بیولوژیک مانع انتقال دانش فنی آن می‌باشند. هرگونه مخالفت غیرکارشناسانه در کشور ما که گامهای اول را در توسعه این فناوری برمی‌دارد می‌تواند اولاً مانعی بزرگ در مسیر رشد و توسعه این فناوری بوده و ثانیاً به نفع کشورهای تولیدکننده غربی جهت واردات این محصولات شود.

در شرایط کنونی کشور ما نیازمند یک عزم ملی جهت بهره‌گیری از توانمندیهای بیوتکنولوژی در حل معضلات

تغذیه، بهداشت و درمان، صنایع و محیط زیست است تا ایجاد هر گونه فضای فکری که مانع توسعه این دانش گردد. امنیت ملی و منافع دراز مدت کشور اقتضا می کند تا سیاستمداران و برنامه ریزان کشور با حمایت قاطع از محققین و تلاشگران این عرصه سبب دلگرمی و تشویق آنان در حل معضلات گردند.

محققین و کارشناسان تلاشگر کشور بدرستی از کاربردهای سوء و غیر اصولی هر دانشی چون شیمی و فیزیک و بیوتکنولوژی و ... آگاهند. لیکن در حالی که کشور ما در تلاش جهت تولید محصولات اولیه بیوتکنولوژی است مخالفت های غیر اصولی و تدوین مقررات سخت در این برهه زمانی می تواند مانع رشد و توسعه این دانش گردد. از آن مقام محترم انتظار دارد ضمن در نظر گرفتن موارد فوق و رفع شبهات ایجاد شده در حمایت از تحقیقات و توسعه فن آوری بیوتکنولوژی کشور حمایت های لازم را مبذول داشته و در صورت نیاز به هر گونه امر کارشناسی انجمن بیوتکنولوژی جمهوری اسلامی ایران بعنوان مرجع تخصصی این دانش آمادگی ارائه نظرات کارشناسی در این موارد را دارد.

رئیس مرکز ملی تحقیقات مهندسی ژنتیک و تکنولوژی زیستی

دکتر محمد حسین صنعتی

رئیس مؤسسه سرم سازی رازی

دکتر علی اکبر محمدی

رئیس مؤسسه بیوتکنولوژی وزارت کشاورزی

دکتر بهزاد قره یاضی

زیاست انستیتو پاستور ایران

دکتر مرتضی آذر نوش

نایب رئیس انجمن بیوتکنولوژی

دکتر علی کریمی